

نظریه یادگیری و ارتباط‌گرایی در آموزش زبان خارجی با تأکید بر کاربرد نقوش هندسی در جلوه‌های بصری نرم‌افزارهای آموزشی

چکیده

کاربرد نرم‌افزارهای آموزشی امروز یکی از راه‌های مهم ارائه مطالب آموزشی است. بررسی یادگیری و ارتباط‌گرایی در آموزش زبان‌های خارجی مسئله‌ای است که این پژوهش دنبال می‌کند. در این مقاله سعی بر آن است که به بررسی و تحلیل نظریه ارتباط‌گرایی به‌عنوان یک نظریه یادگیری پرداخته شود که در چند سال اخیر مورد استقبال پژوهشگران قرار گرفته است. تلاش می‌شود راه‌کارهای متناسب در چارچوب آن جهت نحوه برگزاری کلاس آموزش زبان به اساتید و معلمان آموزش زبان ارائه گردد. به‌طور یقین، دیگر در عصر دیجیتال پیاده‌سازی اصول و قواعد نظریه‌های یادگیری پیشین جهت برگزاری کلاس آموزش زبان کافی نبوده و با پیشرفت تکنولوژی شرایط آموزشی زبان نیز باید در مسیر تغییر، پیشرفت و بروزرسانی قرار گیرد. این پژوهش با استفاده از روش‌های توصیفی - تحلیلی به جمع‌آوری اطلاعات و نیز تحلیل آن پرداخته تا در نهایت به ارائه راه‌کارهای مناسبی در زمینه آموزش زبان خارجی منجر گردد. همچنین سعی بر آن است ابتدا به بررسی این نظریه پرداخته و نقش استاد و زبان‌آموز برشمرده شود و سپس راه‌کارهای جدید طبق اصول و قواعد نظریه ارتباط‌گرایی ارائه گردد تا آموزش زبان خارجی نیز از قافله پیشرفت روزافزون و فراگیر عقب نماند. به‌نظر می‌رسد در راستای برگزاری موفق‌تر کلاس آموزش زبان خارجی بتوان راه‌کارهایی مبتنی بر نظریه ارتباط‌گرایی ارائه داد تا حوزه آموزش نیز همگام با پیشرفت دانش و تکنولوژی پیش رود. کاربرد نرم‌افزارهای آموزشی که دارای جلوه‌های بصری هستند نیز در کیفیت آموزش زبان‌های خارجی نقش مهمی دارد.

اهداف پژوهش:

۱. ارائه راه‌کارهای مناسب در زمینه آموزش زبان خارجی براساس نظریه به روز ارتباط‌گرایی.
۱. بررسی نقوش هندسی در جلوه‌های بصری نرم‌افزارهای آموزشی.

سؤالات پژوهش:

۱. چگونه می‌توان زمینه استفاده از نظریه ارتباط‌گرایی را در کلاس آموزش زبان خارجی فراهم کرد؟
۲. کاربرد نقوش هندسی در جلوه‌های بصری نرم‌افزارهای آموزشی چه اهمیتی دارد؟

کلیدواژه‌ها: ارتباط‌گرایی، آموزش، یادگیری زبان خارجی، نظریه‌های یادگیری، دانش ارتباطی.

مقدمه

در چند دهه اخیر شاهد رخداد‌های مهمی در زمینه دانش و فناوری بوده‌ایم که چنین رخداد‌هایی، حوزه آموزش، یادگیری و تعلیم و تربیت را با چالش‌ها و مطالبات جدیدی روبه‌رو ساخته است. در پاسخ به این مطالبات و شرایط جدید، الگوها و نظریه‌های گوناگونی توسعه یافته‌اند که یکی از آن‌ها نظریه یادگیری ارتباط‌گرایی^۱ است. یکی از این زمینه‌هایی که تحت تأثیر پیشرفت تکنولوژی و فناوری بوده است، حوزه آموزش زبان خارجی است. در طول تاریخ نظریه‌های متعددی از جمله رفتارگرایی^۲، شناخت‌گرایی^۳ و ساختارگرایی^۴ همواره به عنوان نظریه‌های قالب در راستای یادگیری زبان خارجی مطرح بوده‌اند؛ ولی امروزه با توجه به انفجار اطلاعات یادگیری طبق نظریه‌های پیشین قابل توصیف نخواهد بود. طبق نظریه ارتباط‌گرایی، یادگیری دیگر در کنترل یادگیرنده نیست و ارتباط‌گرایی اصولاً بازتابی از واقعیت‌های عصر جدید است.

در این پژوهش سعی بر آن است ابتدا به بررسی این نظریه پرداخته و نقش استاد و زبان‌آموز برشمرده شود و سپس راه کارهای جدید طبق اصول و قواعد نظریه ارتباط‌گرایی ارائه گردد تا آموزش زبان خارجی نیز از قافله پیشرفت روزافزون و فراگیر عقب نماند. اسکندری (۱۳۸۸) در کتاب جورج زیمنس با عنوان دانش و یادگیری را در ارتباط با اصول و پایه‌های این نظریه را به ترجمه و چاپ رسانده است. براساس این کتاب مقالات بی‌شماری در راستای شناسایی و چگونگی به کارگیری آن در زمینه آموزش و یادگیری به رشته تحریر درآمده است. وی همچنین به بررسی ارتباط‌گرایی براساس مبانی معرفت‌شناختی اسلامی پرداخته و مبانی آن را مورد نقد قرار داده است. حاصل این مقاله توصیفی- تحلیلی نقد و بررسی ضمن آنکه نظریه‌های جدید را به مربیان، برنامه‌ریزان و طراحان آموزشی معرفی کرده و دلالت‌هایی را برای بهره‌برداری هرچه مطمئن‌تر از آن‌ها در فضای مجازی ارائه می‌کند (اسکندری، ۱۳۸۸).

رضایی و همکاران طی مقاله‌ای به روش پیمایش کتابخانه‌ای، مفاهیم نظری و کاربردی این نظریه در طراحی کتاب درسی دانشگاهی را بررسی و در مورد مهم‌ترین مفاهیم آن به بحث پرداخته است (رضایی و دیگران، ۱۳۹۰). از سایر مقالاتی که به روش توصیفی- اسنادی به بررسی این نظریه و ارائه الگوی طراحی آموزشی پرداخته، توسط فرزانه پور و همکاران به رشته تحریر درآمده است. حاصل این مقاله ضمن معرفی نظریه‌ای جدید به مربیان و آشنا کردن آن‌ها با اصول حاکم بر ارتباط‌گرایی بیان یک مدل طراحی آموزشی براساس ارتباط‌گرایی است (فرزانه پور، ۱۳۹۳). ضرغام نیز طی مقاله‌ای توصیفی- تحلیلی برتری‌های روش ارتباط‌گرایی نسبت به روش‌های سنتی در یادگیری مشارکتی را مورد بررسی قرار داده و دریافته است که با توجه به برخی معیارها و تطبیق آن‌ها با دیگر نظریه‌های موجود، می‌توان آنرا به عنوان یک نظریه یادگیری به شمار آورد (ضرغام و دیگران، ۱۳۹۵). همچنین تقوی طی نسب نیز مقاله‌ای از دیدگاه

^۱ Connectivism

^۲ Behaviorism

^۳ Cognitivism

^۴ Constructivism

ارتباط‌گرایی به فلسفه تربیت و نگاه‌ و‌اسازی گرایانه به یادگیری سنتی پرداخته است. در این مقاله با روش استنتاجی و تحلیلی به سؤالات درخصوص نظریه ارتباط‌گرایی و ویژگی‌های آن نسبت به سایر نظریه‌های یادگیری پاسخ داده می‌شود (تقوی‌نسب و همکاران ۱۳۹۵). اجتهادی و همکاران نیز طی پژوهشی پیمایش و غیرآزمایشی به بررسی ارتباط‌گرایی در آموزش الکترونیک پرداخته‌اند که طی به این نتیجه دست یافتند که عناصر یادگیری فراتر از کتاب و برنامه درسی، تکمیل و تقویت ساخت شناخت ذهنی از طریق ارتباط از مهم‌ترین عناصر ارتباط‌گرایی در آموزش الکترونیک می‌باشند (اجتهادی و همکاران ۱۳۹۶). اسدپور و همکاران نیز به طراحی و اعتبارسنجی الگوی برنامه درسی در زمینه آموزش علوم تجربی از دیدگاه ارتباط‌گرایی طی روش پژوهشی آمیخته و طرح اکتشافی پرداخته‌اند و ازجمله نتایج به‌دست آمده در این پژوهش، ۷۲ کد محوری مربوط به ویژگی‌های عناصر منطق، هدف، محتوا، نقش معلم، فعالیت‌های یادگیری، گروه‌بندی، منابع، زمان، مکان و ارزشیابی بود (اسدپور و دیگران ۱۴۰۰).

چنین مقالاتی ازجمله پژوهش‌های مطرح در این زمینه هستند ولی همچنان جای خالی نوشته‌هایی درخصوص آموزش زبان و نحوه به‌کارگیری اصول این نظریه در کلاس آموزش زبان به چشم می‌خورد که در این مقاله سعی بر آن است به این نکات پرداخته شود. بررسی اینکه کلاس آموزش زبان خارجی از دیدگاه ارتباط‌گرایی چگونه خواهد بود تاکنون انجام نشده است؛ لذا در این مقاله ابتدا اصول و قواعد این نظریه نوپا را برشمرده می‌شود و تلاش بر آن است تا براساس این نظریه راه‌کارهایی جهت نحوه برگزاری آموزش زبان خارجی ارائه گردد. این مقاله به بررسی نظریه ارتباط‌گرایی، نقش معلم و زبان‌آموز ارتباط‌گرا و ارائه راه‌کارهای مؤثر در جهت پیاده‌سازی آن در کلاس می‌پردازد و سعی بر آن است ابتدا به‌طور کلی به مفاهیم نظریه پرداخته شده و سپس با توجه به مباحث مطرح شده به هدف مقاله دست‌یافت. همچنین اهمیت کاربرد نقوش هندسی و جلوه‌های بصری در نرم‌افزارهای آموزشی بررسی می‌شود.

نتیجه‌گیری

پیشرفت تکنولوژی و فناوری و البته دانش، یادگیری، آموزش و تعلیم و تربیت و همچنین حوزه یادگیری زبان خارجی را با افق‌ها و چالش‌های جدیدی مواجه ساخته است. با توجه به اینکه اهداف یادگیری زبان خارجی، توانمندی در درک مطلب، گفتار، شنیدار و نگارش است، نقش معلم و زبان‌آموز در راستای نائل‌شدن آن‌ها و در چارچوب نظریه ارتباط‌گرایی بسیار حائز اهمیت است. استاد زبان نقش ناظر داشته و می‌تواند با ارائه نکات ظریف‌ها آن‌ها را هدایت کند و به فعالیت‌های خلاقانه سوق دهد و یا در صورت مشاهده مسیر اشتباه آن‌ها را در مسیر درست قرار دهد. فعالیت‌های فراگیران می‌تواند توسط سایر فراگیران هدایت و راهنمایی شود و تحت تأثیر قرار گیرد. زبان‌آموزان نیز می‌توانند نوشته‌های یکدیگر را بخوانند و نظرات سایر استادان و هم‌کلاسی‌های خود را دریافت دارند. این امر دیده‌شدن و مورد تشویق قرارگرفتن بر ایجاد انگیزه و دقت نظر و پرداختن جامع به موضوع مورد بحث و تحقیق تأثیر مثبت داشته و این همان یادگیری مورد نظر نظریه ارتباط‌گرایی را پوشش می‌دهد.

نظریه ارتباط‌گرایی یک نظریه نوپاست و هنوز مسیر طولانی در پیش دارد تا به تکامل برسد و بدیهی است که به‌کارگیری اصول و قواعد چنین نظریه‌ای نیازمند پژوهش‌ها و برنامه‌ریزی دقیق‌تری است. با این حال این نظریه مجموعه مباحثی برای توصیف یادگیری در عصر دیجیتال فراهم ساخته و می‌تواند چراغ راه معلمان و دانش‌آموزان و زبان‌آموزان به‌طور کل سیستم آموزشی باشد. در چنین فضایی لازم است برای نظریه‌پردازی‌ها و الگوسازی‌هایی که در این زمینه انجام می‌شود ارزش قائل شد و ارتباط‌گرایی یکی از این نظریه‌هاست که با وجود عمر کوتاه موردتوجه فراوان قرار گرفته است. باتوجه‌به تأکید بر اینکه ارتباط‌گرایی نقش مهمی در ظهور و توسعه در عرصه‌های آموزش و تعلیم و تربیت ایفا خواهد کرد، شناخت بیشتر و تلاش برای استفاده و انطباق اصول این نظریه در سیستم آموزش زبان خارجی از امور بااهمیت شمرده می‌شود. امید است این مقاله کوتاه کلیدی برای ظهور و شکوفایی ایده‌های جدیدتر جهت برگزاری کلاس آموزش زبان خارجی به شیوه کاملاً جدید و به‌روزرسانی شده، باشد.

فهرست منابع و مآخذ:

- اسکندری، حسین. (۱۳۸۸). «نقد معرفت‌شناسی نظریه ارتباط‌گرایی (دانش ارتباطی و دانش توزیع شده) براساس معرفت‌شناسی اسلامی». تهران: کنفرانس بین‌المللی یادگیری الکترونیک دانشگاه علم و صنعت.
- اسکندری، حسین؛ فردانش، هاشم و سجادی، سید مهدی. (۱۳۸۹). «نظریه ارتباط‌گرایی: در رقابت یا همسویی با دیگر نظریه‌های یادگیری». روان‌شناسی تربیتی، شماره ۱۵، ۶۴-۳۳.
- رضایی، عیسی؛ نثری، شب‌نم و آرمند، علی. (۱۳۹۰). «نظریه یادگیری ارتباط‌گرایی و کاربرد آن در طراحی کتاب‌درسی دانشگاهی». فصلنامه عیار، شماره ۲۴، ۹۴-۸۱.
- زیمنس، جورج. (۲۰۱۳). کتاب دانش و یادگیری. مترجم: حسین اسکندری، نشر تهران: آوای نور.
- خندان‌دل، بهروز. (۱۳۸۸). «بررسی تأثیر جلوه‌های ویژه فیلم‌های آموزشی بر میزان یادگیری» دانش و تندرستی، شماره ۱۰، ۲۹-۲۴.
- سعیدی، زری؛ منصوری، طلیعه. (۱۳۹۷). «کارایی فناوری و نرم‌افزارهای آموزشی در یادگیری واژگان زبان خارجی». علم زبان، دوره ۵، شماره ۸، ۲۱۷-۱۸۹.
- ضرغام حاجبی، مجید؛ اسد، معصومه. (۱۳۹۵). «بررسی نظریه ارتباط‌گرایی و تأثیر آن بر یادگیری». دومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در حوزه علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی ایران.
- علبدی کرجی‌بان، زهره. (۱۳۹۰). «تحول در شیوه‌های آموزش و یادگیری مبتنی بر وب». ماهنامه تکنولوژی آموزشی، شماره ۷، دوره ۲۶، ۴۰-۱۸.

فرزان پور، آزاده؛ موسی پور، نعمت‌الله و طیب طاهر، عبدالامیر. (۱۳۹۳). «معرفی نظریه ارتباط‌گرایی و ارائه الگوی طراحی آموزشی متناسب با آن». کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روان‌شناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی. قراغوزلو، بهاره؛ حاتم، غلامعلی. (۱۳۹۳). «بررسی رموز نقوش هندسی دایره، مثلث و مربع در هنر اسلامی». نقش‌مایه، دوره ۸، شماره ۲۱، ۴۵-۵۰.

Palinscar, A. S. (۱۹۹۸). Social constructivist in teaching and learning. Annual Review of psychology, Vol. ۹۴, ۳۳۱-۳۴۵.

Piaget, J. (۱۹۸۵). The Equilibration of cognitive structures. The central problem of Intellectual development, pp ۳۶-۶۴. Oxford Clarendon.

Watson, J. (۲۰۱۷). Behaviorism. United Kingdom, Taylor & Francis.